

Correctievoorschrift VWO

2021

tijdvak 1

economie

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VO.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit VO van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommitteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommitteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examiner en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*
Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen scorepunten afgetrokken. Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één scorepunt afgetrokken tot een maximum van drie scorepunten voor het hele examen.

Indien aan een gevraagde berekening geen eis is toegevoegd ten aanzien van de nauwkeurigheid van de afronding, dan elke juiste manier van afronding goed rekenen.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opmerking

Algemene regel 3.6 is ook van toepassing als gevraagd wordt een gegeven antwoord toe te lichten, te beschrijven en dergelijke.

Opgave 1 AnyWay van de grond

1 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- totale groei van alle vluchten:
 $100 \times 1,0333 \times 1,0387 \times 1,0186 \times 1,0305 = 112,66$ 1
- aandeel van EAC van alle standaardvluchten:
2012: $100 \times 0,75 \times 0,1 = 7,5$
2016: $112,66 \times 0,59 \times 0,089 = 5,9$
 $\frac{5,9 - 7,5}{7,5} \times 100\% = -21,3\%$ 1

2 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Als AnyWay gebruikmaakt van de voorzieningen van EAC, zullen de constante kosten verdeeld worden over de vluchten van EAC en AnyWay. De gemiddelde constante kosten per vlucht zullen voor EAC dan afnemen (indien de totale afzet van CAS hoger is dan die was van EAC). Hierdoor zal de gemiddelde winst per vlucht voor EAC toenemen (gegeven de omzet en de variabele kosten).

Opmerkingen

- Zonder vermelding van constante kosten worden geen scorepunten toegekend.
- Voor een antwoord gericht op de winst van CAS in plaats van EAC wordt maximaal 1 scorepunt toegekend.

3 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

(20% van de werktijd wordt gevlogen voor Anyway en 80% voor EAC. Stel dat het oude loon gelijk wordt gesteld aan 100.

$$\text{oud: } 0,2 \times 100 + 0,8 \times 100 = 100$$

Het totale loon stijgt met 1% terwijl het loon voor Anyway daalt met 10%.

$$\text{nieuw: } 0,2 \times 90 + 0,8 \times \text{loon EAC} = 101$$

$$\text{Loon EAC} = \frac{83}{0,8} = 103,75 \rightarrow 3,75\% \text{ loonsverhoging}$$

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

4 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Bij een te sterke loonsverhoging (bij EAC) kan de verwachte winst (van CAS) te laag uitvallen 1
- Hierdoor kan er onvoldoende interesse worden gevonden bij beleggers, omdat deze verwachten dat er na uitgifte voor hen te weinig dividend beschikbaar zal zijn / de koers van de aandelen na uitgifte zal dalen / het rendement op het aandeel zal dalen 1

5 maximumscore 2

Ja

Een voorbeeld van een juiste toelichting is:

Als een bond niet akkoord gaat kan de andere beter wel akkoord gaan, want voor die bond is 10% vluchten voor *AnyWay* beter dan een faillissement van EAC. Als een bond wel akkoord gaat kan de andere beter ook akkoord gaan, want voor die bond is 20% vluchten voor *AnyWay* beter dan 30%.

Beide vakbonden (hebben een dominante strategie en) gaan akkoord met het voorstel.

Opmerkingen

- *Uitsluitend 0 of 2 scorepunten toekennen.*
- *Aan een toelichting met behulp van een matrix kunnen ook beide scorepunten worden toegekend.*

Opgave 2 Groene bussen

6 maximumscore 1

Voorbeelden van een juiste berekening zijn:

$$\frac{\text{€ } 500.000 - \text{€ } 340.000}{400.000} = \text{€ } 0,40 \text{ per kilometer}$$

of

door twee punten af te lezen:

Diesel: bij 200.000 kilometers zijn de totale variabele kosten € 160.000. De variabele kosten per kilometer zijn dan € 0,80 (160.000 / 200.000).

Elektrisch: bij 500.000 kilometers zijn de totale variabele kosten € 200.000. De variabele kosten per kilometer zijn dan € 0,40 (200.000 / 500.000).

Het verschil is € 0,80 – € 0,40 = € 0,40.

7 maximumscore 1

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

(Binnen de concessieperiode moeten minimaal 400.000 kilometers kunnen worden gereden, voordat het rijden met elektrische bussen goedkoper is dan met dieselbussen, zoals figuur 1 laat zien.)

De concessieperiode moet dan minimaal $\frac{400.000}{60.000} = 6,67$ jaar bedragen.

8 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Elektrische bussen veroorzaken minder negatieve externe effecten / uitlaatgassen / geluidshinder dan dieselbussen. Dit leidt tot lagere maatschappelijke kosten 1
- Als de daling van de maatschappelijke kosten groter is dan het subsidiebedrag kan er per saldo een maatschappelijk voordeel ontstaan 1

9 maximumscore 4

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- De gemeente (*principaal*) en de busonderneming (*agent*) hebben naar verwachting verschillende doelstellingen: de busonderneming zal meer gericht zijn op het behalen van winst, terwijl de overheid vooral de belangen van de reizigers op het oog heeft (reistijd, op tijd rijden) 1
- De gemeente heeft beperkt zicht op de ritten / kosten en opbrengsten van de busonderneming. Er is sprake van informatie-asymmetrie 1

Deze situatie wordt (gedeeltelijk) opgeheven door voorwaarden iv en v:

- voorwaarde iv: hierdoor krijgt de gemeente direct informatie over vertragingen en reistijd. De busonderneming kan vertragingen of het schrappen van ritten niet geheim houden en zal zich sterker inzetten om vertragingen en uitval te voorkomen 1
- voorwaarde v: door de maximale prijs kan de busonderneming niet ten koste van de reiziger alleen voor maximale winst gaan (en zal er meer oog zijn voor de belangen van de reizigers) 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 3 Op weg naar het pensioen

10 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Een werknemer met een relatief lage tijdsvoorkeur zal liever nu sparen en later consumeren 1
- Dit betekent dat de werknemer voor de doorsneepremie zal kiezen omdat dan de pensioenopbouw later relatief lager / de consumptie relatief hoger is vergeleken met het andere systeem 1

11 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Een stijgende levensverwachting betekent dat pensioendeelnemers langer een pensioenuitkering krijgen waardoor er meer vermogen opgebouwd zal moeten worden (gegeven de gegarandeerde levenslange uitkering) 1
- Dit betekent dat gedurende een loopbaan een werknemer een groter percentage pensioenpremie zal moeten betalen dus de lijn verschuift omhoog 1

12 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- In de eerste periode van twintig jaar wordt de meerderheid van de premies belegd in aandelen. Aandelen hebben een hoog rendement en een hoog risico, maar er is voldoende tijd over de hele beleggingsperiode om bij een negatieve schok een rendementsverlies goed te maken 2
- In de tweede periode wordt de meerderheid van de premies belegd in obligaties. Obligaties hebben een laag rendement en een laag risico. Over de hele periode is er dan een relatief hoog rendement met een laag risico 1

13 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- In het bedrijf is sprake van een verwachte gunstige carrièreontwikkeling (naast geïndexeerde lonen). Dit betekent dat de lonen van de werknemers gedurende hun loopbaan meer zullen stijgen dan de inflatie 1
- Als zij op oudere leeftijd een hoger premiepercentage betalen bij een hoger brutoloon kan het zijn dat het nettoloon van de oudere werknemers niet lager is dan het nettoloon in hun jongere jaren. De koopkracht wordt daarmee niet nadelig beïnvloed 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

14 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Door een lage rente op de vermogensmarkt is het rendement op (een deel van de) beleggingen van pensioenfondsen laag / lager dan verwacht 1
- Door het lagere rendement zullen pensioenfondsen (bij de garantie van een levenslang pensioen) de pensioenpremies moeten verhogen om eenzelfde pensioen te kunnen garanderen 1

Opgave 4 Prijsbeleid in de verf gezet

15 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- $q_{ic} = -2p_{ic} + 2 \times 12 + 4 \rightarrow q_{ic} = -2p_{ic} + 28 \rightarrow p_{ic} = -0,5q_{ic} + 14$ 1
- $(TO = p_{ic} \times q_{ic})$
 $(TO = (-0,5q_{ic} + 14) \times q_{ic})$
 $(TO = -0,5q_{ic}^2 + 14q_{ic})$
 $MO = -q_{ic} + 14$ 1
- $MO = MK: -q_{ic} + 14 = 8 \rightarrow q_{ic} = 6 \rightarrow p_{ic} = 11$ 1

16 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

- Als $p_{ic} = \text{€ } 12,10$; kiest Farbo voor $p_{fb} = \text{€ } 12,00$; $TW_{ic} = \text{€ } 560.000$
 Als $p_{ic} = \text{€ } 11,00$; kiest Farbo voor $p_{fb} = \text{€ } 12,00$; $TW_{ic} = \text{€ } 800.000$
 Als $p_{ic} = \text{€ } 9,90$; kiest Farbo voor $p_{fb} = \text{€ } 10,80$; $TW_{ic} = \text{€ } 100.000$ 1
- IC zal kiezen voor $p_{ic} = \text{€ } 11,00$ omdat dit de hoogste totale winst oplevert / IC zal de prijs dus niet aanpassen 1

Opmerking

Voor het juist verwoorden van de doelstelling van IC zonder het benoemen van getallen worden ook scorepunten toegekend.

17 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste argumentatie is:

- Er zijn twee Nash-evenwichten: beide partijen houden de prijs gelijk ($p_{ic} = \text{€ } 11,00$; $p_{fb} = \text{€ } 12,00$) of beide partijen verlagen de prijs ($p_{ic} = \text{€ } 9,90$; $p_{fb} = \text{€ } 10,80$) 1
- Een gezamenlijke prijsverhoging ($p_{ic} = \text{€ } 12,10$; $p_{fb} = \text{€ } 13,20$) zal voor beide partijen een hogere uitkomst bieden dan bij de beide Nash-evenwichten, maar deze uitkomst zal (zonder onderlinge afspraak) niet tot stand komen 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

18 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste toelichting is:

Bij deze functie dient te gelden ten opzichte van de uitgangssituatie dat

- klanten minder sterk reageren op de prijs van IC (klantenbinding) ($-1,5 < -2$),
- klanten sterker reageren op de prijs van Farbo (aantrekken klanten van Farbo) ($2,5 > 2$) en
- er onafhankelijk van de prijzen meer nieuwe kopers komen ($5 > 4$).
- Alle effecten worden gelijktijdig bereikt bij prijsafzetfunctie c.

indien vier elementen juist	2
indien drie elementen juist	1
indien minder dan drie elementen juist	0

Opgave 5 Devaluatie van de wal in de sloot

19 maximumscore 1

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Bij de import wordt die vraag uitgeoefend binnen het land zelf. Vragers reageren op de prijs zoals die in de eigen (binnenlandse) valuta luidt.

Bij de export komt de vraag uit het buitenland en reageren de (buitenlandse) vragers op de prijs die wordt gerekend in de valuta van hun land.

20 maximumscore 3

- % verandering P_{exp} (in vreemde valuta) = -20%
% verandering $q_{exp} = -0,5 \times -20\% = +10\%$ 1
- % verandering P_{imp} (in eigen valuta) $\frac{1}{0,8} = 1,25$; $+25\%$
% verandering $q_{imp} = -0,4 \times 25\% = -10\%$ 1
- indexcijfer exportwaarde (in eigen valuta): $100 \times 1,1 = 110$
indexcijfer importwaarde (in eigen valuta): $100 \times 0,9 \times 1,25 = 112,5$
De importwaarde in eigen valuta stijgt meer dan de exportwaarde in eigen valuta 1

21 maximumscore 2

Voorbeelden van een juiste verklaring zijn:

- Op lange termijn is het makkelijker om substituten te vinden, waardoor op lange termijn het importvolume sterker reageert op prijsstijgingen van de importen. Hierdoor is de import op lange termijn elastischer.
- Op korte termijn zijn importeurs gebonden aan contracten / is het niet makkelijk om andere (binnenlandse) leveranciers te vinden. Hierdoor reageert het importvolume zwak op een prijsstijging van de importen waardoor op korte termijn de import inelastischer is.

22 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

- Devaluatie leidt ertoe dat de prijzen van importen stijgen waardoor er (meer dan verwachte) inflatie ontstaat. Werknemers kunnen na enige tijd als reactie hogere lonen eisen (om koopkracht te behouden) 1
- Hogere loonkosten worden doorberekend in de verkoopprijs waardoor de internationale concurrentiepositie verslechtert en de export weer kan afnemen. Als gevolg daarvan kan de werkloosheid op lange termijn juist verder oplopen 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

23 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$S - I + B - O = E - M \rightarrow S - I = (E - M) - (B - O)$$

$$B - O = -2,6; E - M = -3,2 \rightarrow S - I = -0,6$$

$$S - 20,3 = -0,6 \rightarrow S = 19,7$$

Opmerking

Voor een juiste berekening met toelichting in woorden in plaats van met symbolen worden ook scorepunten toegekend.

24 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Als de overheid gaat bezuinigen om het overheidstekort te verlagen, zal dat leiden tot een afname van de overheidsbestedingen en daarmee een afname van de productie, 1
- hierdoor kan de vraag naar arbeid afnemen, met toename van de werkloosheid als mogelijk gevolg 1

Opgave 6 Gelijkheid en groei

25 maximumscore 2

bij de secundaire inkomensverdeling

Een voorbeeld van een juiste argumentatie is:

- Bijstandsuitkeringen worden verstrekt aan mensen zonder primair inkomen. De secundaire inkomensverdeling is dus gelijkter dan de primaire en de waarde van de Ginicoëfficiënt is daarbij lager 1
- De algemene heffingskorting geeft relatief meer voordeel aan mensen in de laagste inkomensklassen, waardoor de secundaire inkomensverdeling gelijkter is dan de primaire en de waarde van de Ginicoëfficiënt is daarbij lager 1

Opmerking

Als beide argumenten correct zijn uitgewerkt, maar gekozen is voor de primaire inkomensverdeling, kan maximaal 1 scorepunt worden toegekend.

26 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$A\$ 1.200 = (1 - 0,3) \times \text{primair inkomen} + A\$ 250$$

$$0,7 \times \text{primair inkomen} = A\$ 950 \rightarrow \text{primair inkomen} = A\$ 1.357,14$$

27 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- De leerplicht zorgt ervoor dat jongeren langer naar school gaan en zich hierdoor specialiseren / meer kennis vergaren waardoor hun arbeidsproductiviteit stijgt. Dit leidt tot een toename van de productie (en kan tot een toename van de lonen leiden) waardoor de economische groei toeneemt.
- De leerplicht zorgt ervoor dat jongeren langer naar school gaan en zich hierdoor specialiseren / meer kennis vergaren waardoor hun arbeidsproductiviteit stijgt. Dit zorgt voor lagere loonkosten per product waardoor de concurrentiepositie verbetert, de export toeneemt en de stijging van de productie leidt tot een toename van de economische groei.

Opmerking

Als het begrip ‘arbeidsproductiviteit’ niet is verwoord, kan maximaal 1 scorepunt worden toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
28	<p>maximumscore 2 gedaald Een voorbeeld van een juiste toelichting is: Door de waardedaling van de eigen valuta ten opzichte van de US\$ worden de exportprijzen voor buitenlandse klanten (in US\$) lager, en kan het exportvolume toenemen / worden de importprijzen in eigen valuta hoger, en kan het importvolume afnemen. De binnenlandse productie en het nationaal inkomen kunnen hierdoor toenemen.</p>	
29	<p>maximumscore 2 Maatregel ii Een voorbeeld van een juiste argumentatie is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maatregel ii komt relatief meer ten goede aan de lagere inkomensklassen, terwijl maatregel i per saldo de hogere inkomensklassen het meest bevoordeelt • De consumptieve bestedingen zullen bij maatregel ii meer stijgen dan bij maatregel i. De totale bestedingen en het bruto binnenlands product vertonen hierdoor een sterkere stijging 	<p>1</p> <p>1</p>

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per examinator in de applicatie Wolf. Cito gebruikt deze gegevens voor de analyse van de examens. Om de gegevens voor dit doel met Cito uit te wisselen dient u ze uiterlijk op 4 juni te accorderen.

Ook na 4 juni kunt u nog tot en met 9 juni gegevens voor Cito accorderen. Deze gegevens worden niet meer meegenomen in de hierboven genoemde analyses, maar worden wel meegenomen bij het genereren van de groepsrapportage.

Na accordering voor Cito kunt u in Wolf de gegevens nog wijzigen om ze vervolgens vrij te geven voor het overleg met de externe corrector. Deze optie is relevant als u Wolf ook gebruikt voor uitwisseling van de gegevens met de externe corrector.

economie vwo

Centraal examen vwo

Tijdvak 1

Correctievoorschrift

Aan de secretarissen van het eindexamen van de scholen voor vwo,

Bij het centraal examen economie vwo:

Op **pagina 6**, bij **vraag 2** moet bij de **Opmerkingen**, bij het **eerste opsommingsstreepje**

- Zonder vermelding van constante kosten worden geen scorepunten toegekend.

vervangen worden door:

- Zonder verwoording van constante kosten worden geen scorepunten toegekend.

Toelichting:

Het expliciet noemen van het begrip constante kosten is niet essentieel, maar het begrip moet wel op een juiste manier worden verwoord voor het toekennen van scorepunten.

en

Op **pagina 15**, bij **vraag 27**, moet de **Opmerking** geschrapt worden.

Toelichting:

Andere antwoorden zonder het verwoorden van het begrip arbeidsproductiviteit kunnen vakinhoudelijk correct zijn.

Ik verzoek u dit bericht door te geven aan de correctoren economie vwo.

Namens het College voor Toetsen en Examens,

drs. P.J.J. Hendrikse,
voorzitter